

ВТРАТИ НАУКИ

РОМАН МАРКІЯНОВИЧ СМІШКО (світлій пам'яті вченого і педагога)

Швидкоплинний час, на жаль, іноді приносить сумні звістки. Так сталося 2 жовтня 2015 р., коли вся геологічна спільнота Львова отримала звістку про чергову втрату. Після важкої хвороби пішов із життя доцент кафедри загальної та регіональної геології, кандидат геолого-мінералогічних наук Роман Маркіянович Смішко – відомий український учений, дослідник геології Донецького басейну та Дніпровсько-Донецької западини, педагог і просто інтелігентна освічена людина.

Роман Маркіянович народився 29 червня 1939 р. у Львові в родині професора Львівського університету Маркіяна Юліановича Смішка, відомого українського археолога.

Дуже тепло згадував Роман Маркіянович свою маму, яка доклала чимало зусиль до виховання сина гідною людиною. У 1956 р. після закінчення Львівської середньої школи № 8 Р. Смішко вступив на геологічний факультет Львівського університету. Час навчання Романа Смішка збігся з розквітом геологічної науки і становленням львівської геологічної школи. Його вчителями були відомі вчені-педагоги, які сприяли формуванню молодого фахівця.

Після закінчення навчання в університеті Роман Маркіянович працював на Донбасі в науково-дослідній лабораторії Артемівської комплексної геологорозвідувальної експедиції тресту Артемгеологія на посаді інженера-мінералога. У 1962 р. керівництво тресту доручило молодому спеціалісту надзвичайно відповідальну роботу – організувати лабораторію рентгенівського аналізу мінеральної сировини. Із цим завданням Роман Смішко блискуче впорався.

У 1963 р. Р. Смішка запросив до аспірантури Інституту геології і геохімії горючих корисних копалин АН УРСР (м. Львів) д-р геол.-мін. наук, майбутній академік Г. Доленко. Під його керівництвом Роман працював над кандидатською дисертацією на тему “Глибинна будова північно-західних окраїн Донбасу в зв’язку з нафтогазоносністю”.

Дослідник, опрацювавши великий обсяг матеріалу, зробив важливі висновки щодо глибинної будови регіону дослідження і Донбасу загалом. Він з’ясував характер впливу девонських соляних товщ на формування низки купольних піднятих південно-східної частини Дніпровсько-Донецької западини в зоні її поєднання з Донецькою складчастою спорудою; обґрунтував невідповідність гіпотези формування донецької складчастості під впливом потужних соленосних товщ і висловив думку про гравітаційно-тектонічну природу пластичності вугленосних формацій; уперше (1968) з’ясував роль власне глибинних розломів (як поздовжніх, так і поперечних) у формуванні великих антиклінальних структур.

Успішний захист дисертації (1970) стимулював подальші дослідження щодо питань регіональної тектоніки Донецького басейну та Дніпровсько-Донецької западини, будови кристалічного фундаменту регіону; природи утворення та нафтогазоносності соляних куполів Дніпровсько-Донецької западини, газоносності вугленосних товщ, генезису газів. У той час Р. Смішко разом з колегами працював над концепцією єдиного розвитку Дніпровсько-Донецької западини і Донецького кряжа як структури післярифейського авлакогену. На думку Р. Смішка, для формування осадового комплексу визначальними були системи поздовжніх і поперечних розломів кристалічного фундаменту. Комплексний підхід дав змогу досліднику дійти висновку про домінування горизонтальних рухів у формуванні антиклінальних піднятих, перспективних стосовно нафтогазоносності як вірогідних пасток вуглеводнів.

Набутий досвід сприяв успішним дослідженням Р. Смішка (разом з ученими Інституту геології і геохімії горючих копалин) геохімії газів вугленосних розрізів Донбасу та Львівсько-Люблінського басейнів, які привели до висновку про їхнє мантійне походження.

Наприкінці 80-х років ХХ ст. Р. Смішко розширив коло наукових інтересів, захопившись вивченням особливостей нафтогазоносності Карпатського регіону. Порівняння колекторів-пісковиків Карпат і Дніпровсько-Донецької западини, з одного боку, і вугленосної товщі карбону Донбасу, – з іншого, дало змогу Роману Маркіяновичу дійти висновку про можливість розвитку пористих колекторів під час міграції вуглеводневих

флюїдів. У цей період з'явилися праці щодо історії відкриття нафтогазоносності Дніпровсько-Донецької западини, у яких він наголошував на визначній ролі українських геологів.

Тривалий час Р. Смішко був головою профкому Інституту геології і геохімії горючих корисних копалин АН УРСР. На цій посаді він був небайдужий до потреб і проблем співробітників інституту. Багато з них дотепер згадують його як відповідального керівника і доброзичливу людину.

З 1999 р. Роман Маркіянович перейшов на науково-педагогічну роботу у Львівський національний університет імені Івана Франка. Набутий досвід наукової роботи дав змогу розкритися і педагогічному таланту Р. Смішка. Він неперевірено викладав курси "Геологія з основами геоморфології", "Регіональна геологія", "Методи фаціального і формаційного аналізу", "Структурна геологія і геологічне картування", "Історія та методологія геологічної науки", "Морська геологія" та ін.

Неоціненним є внесок Романа Маркіяновича в організацію навчальної еколого-геологічної лабораторії у смт Верхнє Синьовиднє Сколівського р-ну Львівської обл., якою він постійно опікувався. Чимало зусиль Роман Смішко доклав до розробки маршрутів, вивчення і деталізації розрізів, тектонічного районування Гребенівського навчального полігона, де проходить навчальна практика студентів другого курсу з геологічного і геоекологічного картування.

До останніх днів свого життя Р. Смішко виконував обов'язки наукового керівника цієї практики.

Упродовж декількох років Роман Маркіянович обіймав посаду заступника декана з наукової роботи.

Водночас він завідував відділенням "Прикладної екології" Природничого коледжу університету. Тут він також читав лекції і проводив лабораторні заняття. Саме Р. Смішко адаптував навчальні програми коледжу до факультетських і започаткував польові навчальні практики.

Успішно поєднуючи педагогічну роботу з науковою, останніми роками Р. Смішко опублікував низку узагальнювальних праць, які стосуються тектоніки й особливостей розвитку Донецького кряжа та Дніпровсько-Донецької западини (Глибинна тектоніка і проблема газоносності Донецького басейну // Геологія і геохімія горючих копалин. 1999. № 2; Головні риси тектоніки центральної частини Донбасу // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геол. 2005. Вип. 18 та ін.).

Він також є автором навчальних посібників і підручників "Геологічна практика на Поділлі і в Українських Карпатах", 2004 (співавтори Р. Лещух та В. Пашенко); "Геологія з основами геоморфології", 2005; "Структурна геологія та геологічне картування" (2010; співавтор В. Пашенко). Особливе місце в науковій творчості педагога посідає "Динамічна геологія" ("Загальна геологія", 2011). Це дуже вдалий змістовний адекватний і збалансований переклад підручника відомого польського вченого проф. В. Мізерського. У передмові Р. Смішко зазначив, що "автор, керуючись принципом – ліпше один раз побачити, ніж десять разів прочитати, відшукав і подав студентській та педагогічній аудиторії прекрасну працю, де буквально кожна з завершених думок має одне або декілька рисункових пояснень, що поліпшує сприйняття та засвоєння матеріалу". Р. Смішко творчо підійшов до створення цієї україномовної праці, активно спілкувався з автором, у деяких випадках замінив посилання на певні польські території чи геологічні об'єкти відповідниками з України.

Р. Смішко є автором понад 80 наукових праць. Роман Маркіянович був багатогранною людиною. Його знання з історії та археології мали рівень фахівця. Він захоплювався класичною, історичною та природознавчою літературою, музикою, театром. Часто разом з дружиною Любов'ю Олександрівною відвідував прем'єри, спектаклі, концерти. Роки роботи у Донбасі й Карпатах сформували у ньому глибокого знавця природи, історії і культури цих місць.

Роман Маркіянович був чудовим чоловіком, батьком, дідусям, прадідусям.

Світла пам'ять про хорошу людину, товариша, ученого та педагога назавжди залишиться у нашій пам'яті.

М. Павлунь, А. Сіворонов, П. Білоніжка, Л. Генералова, О. Шваєвський